КОВИЛА ПОЕТИЧНА

Stipa poëtica Klokov
(*S. pontica* auct. non P. Smirn.)

Родина Тонконогові (Злакові) — Poaceae (Gramineae)

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення
Рідкісний ендемік.

Ареал виду та його поширення в Україні
Крим, Пн.-Зх. Кавказ. В Україні — в передгір'ї Пд. та Сх. Криму. Адм. регіон: Кр.

Чисельність та структура популяцій
Популяції фрагментовані, найбільші займають кілька га. При сприятливих умовах зростання досягає рівня домінуючого виду з великою щільністю дернин (часто разом зі *S. brauneri*).

Причини зміни чисельності
Інтенсивне освоєння територій, будівництво, порушення верхнього шару ґрунту, перевипас, надмірні пали.

Умови місцезростання
Передгірські степи. Петрофітні дернинно-злакові фітоценози та угруповання типу шибляка. Характерний вид союзу *Veronici multifidae-Stipion ponticae* (кл. *Festuco-Brometea*). Ксерофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика
Гемікриптофіт. Дернинний злак до 80 см заввишки. Стебла з дрібним опушенням під вузлами. Стеблові листки до 40 см завдовжки та до 1,8 мм завширшки, піхви гостро-шорсткі. Неплідні гони сизувато-зелені, за довжиною дорівнюють стеблу; пластинки листів знизу щетинисті, зверху дрібноволосисті; язички яйцеподібно-ланцетні. Волоть з 4–7 колосками, опушена щетинкоподібними волосками, на нижньому вузлі з пензликом волосків; колоскові луски до 5–7,5 см завдовжки; нижня квіткова луска 15–20 мм завдовжки, дві крайові смужки волосків на 1 мм не доходять до основи остюка, з трьох дорзальних смужок, середня значно довша за бокові; остюк у нижній закрученій частині шорсткуватий, у верхній — пірчастий; гола частина остюка жовта. Цвіте у травні. Плодоносить у травні–червні. Розмножується насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони
Охороняється у Карадазькому ПЗ. Помірний рівень випасу. Заборонено діяльність, що пов'язана з порушенням ґрунту, забудовою, терасуванням схилів, лісорозведення.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Ґрунтотвірне, протиерозійне, декоративне.

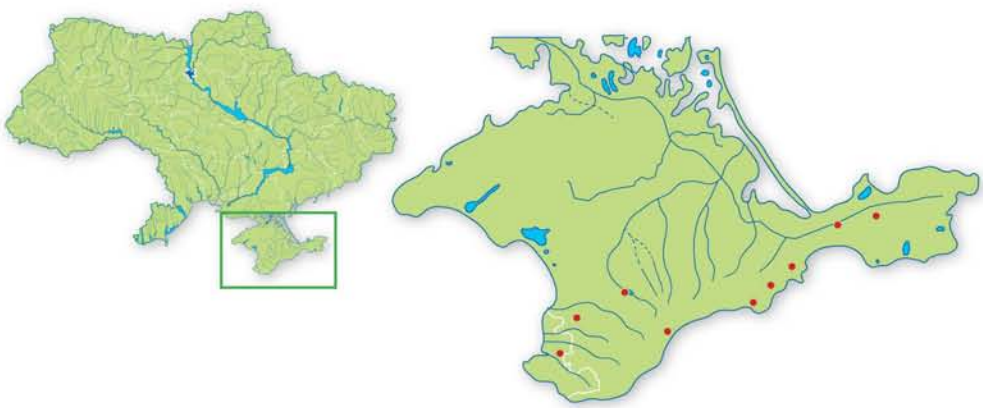

Основні джерела інформації
Клоков, Осычнюк, 1976; Прокудин и др., 1977; Цвелев, 1976; ЧКУ, 1996; Martinovský, 1980.

Автор: К.Ю. Ромащенко
Фото: Я.П. Дідух

Узнай больше о природе нашей области! http://kharkovskiy-eco.narod.ru/

КОВИЛА НАЙКРАСИВІША

Stipa pulcherrima K. Koch (*S. grafiana* Steven)

Родина Тонконогові (Злакові) — Poaceae (Gramineae)

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення
Євразійський степовий вид.

Ареал виду та його поширення в Україні
Від Середньої Європи і Середземномор'я на зх., до Зх. Сибіру й Алтаю на сх. і до Малої Азії, Казахстану й Туркменії на пд. В Україні трапляється переважно в Лісостепу та в Степу, рідше — в Криму. Ізольовані місцезнаходження в Сумській обл. Адм. регіони: См, Лв, Ів, Тр, Чц, Хм, Вн, Чк, Кд, Дн, Пл, Хр, Дц, Лг, Од, Мк, Хс, Зп, Кр.

Чисельність та структура популяцій
Популяції локальні, не займають великих площ. Окремі масиви степу з едифікаторною роллю виду трапляються тільки в пд.-сх. регіонах України. Їх стан дуже залежний від характеру господарського використання території.

Причини зміни чисельності
Сильна фрагментація місцезростань внаслідок розорювання степових схилів, їх забудови, порушення кар'єрними розробками, терасування та заліснення, надмірні пасовищні навантаження, часті пали, різні форми побічного використання та збирання насіння разом з остюками для букетів.

Умови місцезростання
Вид росте переважно на схилових місцезростаннях зі змитими ґрунтами, частіше з відслоненнями карбонатних порід, або карбонатних лесів, невибагливий до багатства ґрунту на азотні сполуки. На пологих степових схилах, серед чагарників та на галявинах байрачних лісів, також на карбонатних добре розвинених чорноземах, іноді на карбонатних супіщаних та піщаних чорноземах в угрупованнях кл. *Festuco-Brometea*. Ксерофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика
Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна рослина. Стебла 40–90 см завдовжки, голі. Листки до 3 мм завширшки, нещільно вздовж складені, зовні голі, гладенькі або шорсткі від густих шипиків і сосочків, зсередини — щетинисто-волосисті. Волоть 15–20 см завдовжки, вузька, стиснута. Остюк завдовжки 50 см, пірчастий, його гола частина коричнево-бура. Цвіте у травні–липні. Плодоносить у червні–липні. Розмножується насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони
Охороняється в Луганському (відділення «Стрільцівський степ», «Провальський степ») та Українському степовому (відділення «Хомутовський степ», «Кам'яні Могили», «Крейдова флора») ПЗ, в ряді заказників різного рангу та РЛП. Заборонено розорювання, терасування, заліснення ділянок, надмірне випасання худоби, збирання насіння на букети.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Вирощують у Донецькому ботанічному саду НАН України.

Господарське та комерційне значення
Декоративне, ценозоформуюче, ґрунтотвірне, протиерозійне.

Основні джерела інформації
Зеленая книга Украинской ССР, 1987; Клоков, Осычнюк, 1976; Кондратюк, Бурда, Остапко, 1985; Красная книга СССР, 1975; Лавренко, 1980; Флора УРСР, 1940; Флора европейской части СССР, 1974; Цвелев, 1976; Чопик, 1970; Чопик, 1978.

Автор: В.С. Ткаченко
Фото: Б. Суднік-Войциковська

КОВИЛА СИРЕЙЩИКОВА

Stipa syreistschikowii P.Smirn.

Родина Тонконогові (Злакові) — Poaceae (Gramineae)

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення
Ендемік.

Ареал виду та його поширення в Україні
Кримсько-Новоросійська провінція. В Україні — сх. частина пд. узбережжя Криму (Кара-Даг — Судак). Адм. регіон: Кр.

Чисельність та структура популяцій
Популяції локальні, невеликі за розміром, іноді утворює щільні угруповання на оголених кам'янистих ділянках.

Причини зміни чисельності
Сукцесійні зміни та штучне заліснення, низька ценотична конкуренція.

Умови місцезростання
Кам'янисті степові ділянки, нижня частина передгірних схилів. Угруповання відносяться до союзу *Veronici multifidae-Stipion ponticae* (кл. *Festuco-Brometea*). Ксерофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика
Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна рослина. Утворює щільні дернини. Стебла 40–60 см завдовжки, під волоттю щетинистоволосисті. Листки вузькі, щетиноподібні, згорнуті, зовні голі, гладенькі, зсередини гострошорсткі. Волоть вузька, стиснута, з 5–8 одноквітковими колосками. Довжина нижньої квіткової луски 18–22 мм. Крайові смужки волосків доходять до основи остюка. Остюк 25–46 см завдовжки, повністю опушений, двічі колінчастозігнутий, пірчастий, у нижній частині закручений, коротковолосистий. Цвіте у травні–липні, плодоносить у червні–липні. Розмножується насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони
Охороняється в Карадазькому ПЗ. Слід провести картування та дослідження структури популяцій, організувати моніторинг з метою оцінки сукцесійних змін в угрупованнях та впливу різних лімітуючих факторів. Заборонено надмірне випасання худоби, заліснення схилів, збирання рослин на букети і продаж.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Декоративне, ґрунтотвірне, протиерозійне.

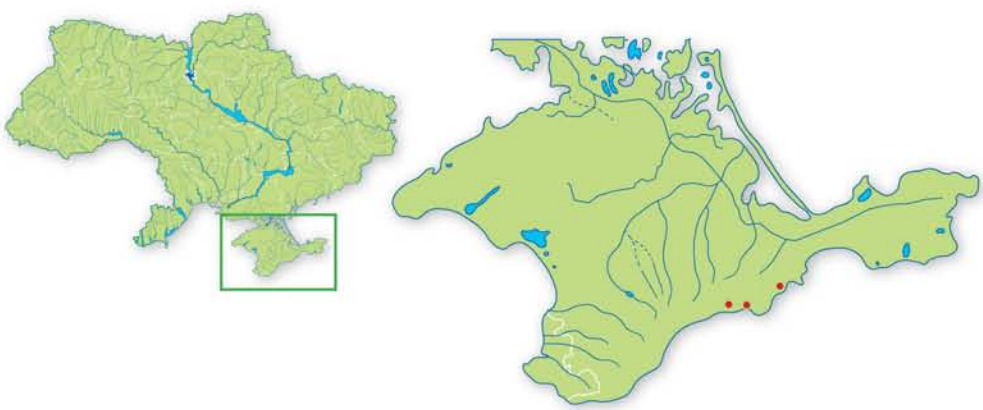

Основні джерела інформації
Дидух, Шеляг-Сосонко, 1982; Дубовик, 1989; Клоков, Осычнюк, 1976; Цвелев, 1986; ЧКУ, 1996.

Автор: Я.П. Дідух
Фото: К.Ю. Ромащенко

Узнай больше о природе нашей области! http://kharkovskiy-eco.narod.ru/

КОВИЛА ВУЗЬКОЛИСТА

Stipa tirsa Steven (*S. longifolia* Borbás, *S. stenophylla* (Czern. ex Lindem.) Trautv.)

Родина Тонконогові (Злакові)) — Poaceae (Gramineae)

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення
Європейсько-західносибірсько-середньоазійський вид.

Ареал виду та його поширення в Україні
Поширений у степовій зоні Сх. Європи, Центральній Європі, Сх. Середземномор'ї, Зх. Сибіру, на Кавказі, у Середньої Азії. В Україні — пн. Поділля (рідко), Лісостеп, Степ, Гірський Крим. Адм. регіони: См, Ів, Тр,Чк, Кд, Дн, Пл, Хр, Дц, Лг, Од, Мк, Хс, Кр.

Чисельність та структура популяцій
Місцями значна чисельність (вид є едифікатором, що формує угруповання на великій площі), у більшості локалітетів займає площу кілька десятків м^2.

Причини зміни чисельності
Надмірне випасання худоби, розорювання земель.

Умови місцезростання
Лучні степи на розвинутих чорноземних ґрунтах, угруповання союзів *Fragario viridis-Trifolion montani*, *Adonidi-Stipion tirsae*, *Astragalo-Stipion* (кл. *Festuco-Brometea*), рідше — узлісся та галявини байрачних лісів. Мезоксерофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика
Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна рослина 50–100 см заввишки. Утворює щільні дерни-ни. Стебла голі, тільки у вузлах короткопухнаті. Листки щетиноподібні, згорнуті, дуже тонкі, на верхівці волосоподібні, шорсткі від щетинкоподібних волосків. Волоть до 15 см завдовжки. Колоскові луски довгастозагострені, нижня квіткова луска у нижній частині сильно опушена. Остюк 35–50 см завдовжки в нижній частині голий, вище — пірчастий. Цвіте у червні–липні. Плодоносить у серпні. Розмножується насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони
Охороняється у Луганському (відділення «Провальський Степ», «Стрільцівський Степ»), Українському степовому (відділення «Хомутовський степ»), Ялтинському гірсько-лісовому, Карадазькому, «Єланецький Степ» ПЗ, Галицькому НПП та низці інших об'єктів ПЗФ. Слід заборонити випасання овець на яйлах, розширити межі заказника загальнодержавного значення «Карабі–яйла». Заборонено розорювання степових ділянок, терасування та заліснення схилів, надмірний випас худоби.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Вирощують у ботанічних садах: Донецькому НАН України та ім. О.В. Фоміна Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка.

Господарське та комерційне значення
Протиерозійне, ґрунтотвірне, ценозоформуюче.

Основні джерела інформації
Зеленая книга Украинской ССР, 1987; Злаки Украины, 1977; Лавренко, 1980; Каталог редких, исчезающих и уничтожаемых растений флоры Крыма, рекомендуемых для заповедной охраны, 1975; Клоков, Осычнюк, 1976; Рідкісні й зникаючі рослини Луганської області, 2003; Флора Европейской части СССР, 1974; Флора УРСР, 1940; ЧКУ, 1996; Чопик, 1978; Шеляг-Сосонко, Дідух, 1978.

Автори: І.А. Коротченко, Я.П. Дідух
Фото: В.П. Гелюта